

กัจจกร หลยยะพงค์.

ก้ำวใหม่การสื่อสารกับชุมชนศึกษา.

1. การสื่อสารในการพัฒนาชุมชน.

P96

ISBN 978-616-314-893-3

ลิขสิทธิ์ของกัจจกร หลยยะพงค์

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนกรกฎาคม 2565

จำนวน 50 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์: อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

ศูนย์รังสิต: อาคารโคมบริหาร ชั้น 3 ห้อง 317 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 0-2564-2859-60 โทรสาร 0-2564-2860

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพปกหน้าและปกหลัง จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และงานวิจัยเรื่อง “การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือสื่อสาร: กรณีศึกษาการพัฒนาความสามารถทางการสื่อสารของเยาวชนเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ใน จ.ศรีสะเกษ” (อภิรักษ์ ธรรมเสนา, 2560)

ราคาเล่มละ 250.- บาท

สารบัญ

สารบัญตาราง	(7)
สารบัญแผนภาพ	(8)
สารบัญภาพ	(10)
คำนิยม	(11)
คำนำ	(12)
กิตติกรรมประกาศ	(14)
บทที่ 1 ชุมชนศึกษากับการพัฒนาและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน	1
ความหมายและความสำคัญของการศึกษาชุมชน	2
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	6
การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน	17
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชน	29
แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารตามกระบวนการสื่อสาร	
เพื่อการพัฒนาชุมชนกระแสหลัก	30
แนวคิดทฤษฎีการสื่อสารตามกระบวนการสื่อสาร	
เพื่อการพัฒนาชุมชนกระแสทางเลือก	44
บทที่ 3 แนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง	57
แนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน	58
การวิเคราะห์ชุมชน	69
กลยุทธ์การสื่อสาร	81
บทที่ 4 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชน	90
ฐานคิดเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	91
การประยุกต์ความรู้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสู่การปฏิบัติ	102
กรณีศึกษาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม	111

(6)

บทที่ 5 การเสริมพลังการสื่อสารชุมชน	117
แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังการสื่อสาร	118
การเสริมพลังการสื่อสารแก่สื่อบุคคลและเครือข่ายการสื่อสาร	123
การเสริมพลังด้านสื่อ	148
บทที่ 6 บทสรุป ย้อนอดีตเพื่อก้าวสู่นาคตการสื่อสารกับชุมชนศึกษา	167
บรรณานุกรม	177
ดัชนี	197

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	การเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์การพัฒนา	8
ตารางที่ 1.2	กระบวนการทัศน์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน	28
ตารางที่ 2.1	ประเภท ลักษณะ และข้อเด่นข้อด้อยของสื่อ	38
ตารางที่ 3.1	แนวทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน	59
ตารางที่ 3.2	แนวทางการวิเคราะห์ชุมชน	77
ตารางที่ 3.3	เครื่องมือการวิเคราะห์ชุมชน	78
ตารางที่ 3.4	เทคนิคการวิเคราะห์ชุมชน	80
ตารางที่ 3.5	การวิเคราะห์ผู้รับสาร	82
ตารางที่ 4.1	การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของนักวิชาการสามท่าน	95
ตารางที่ 4.2	การเปรียบเทียบการสื่อสารเชิงถ่ายทอดข่าวสารและการสื่อสารเชิงพิธีกรรม	98
ตารางที่ 4.3	การเปรียบเทียบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักวิชาการไทยสองท่าน	102
ตารางที่ 4.4	การเปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	111
ตารางที่ 5.1	การเปรียบเทียบการสื่อสารเพื่อพัฒนากระแสหลัก และการเสริมพลังการสื่อสาร	120
ตารางที่ 5.2	การเสริมพลังเครือข่ายในแต่ละประเภท	147
ตารางที่ 5.3	การเปรียบเทียบสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชน	149
ตารางที่ 6.1	ลักษณะของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน	169
ตารางที่ 6.2	ยุคของการสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กหรือเยาวชน	171

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1.1	ความแตกต่างของชุมชนสามแบบ	2
แผนภาพที่ 1.2	แนวคิดการพัฒนาของรอสทาวและการวิพากษ์แนวคิดนี้	10
แผนภาพที่ 1.3	ทฤษฎีระบบโลกปรับจากวอลเลอร์สไตน์	12
แผนภาพที่ 1.4	องค์ประกอบการพัฒนาแบบทางเลือก	13
แผนภาพที่ 1.5	องค์ประกอบการสื่อสาร	18
แผนภาพที่ 1.6	แบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม	19
แผนภาพที่ 1.7	ทิศทางการสื่อสาร	20
แผนภาพที่ 1.8	ระดับการสื่อสาร	21
แผนภาพที่ 2.1	พัฒนาการของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนกระแสหลัก	31
แผนภาพที่ 2.2	การสื่อสารสองจังหวะปรับจากแคทซ์และลาซาร์เฟลด์	34
แผนภาพที่ 2.3	ขั้นตอนการยอมรับนวัตกรรมปรับจากโรเจอร์ส	35
แผนภาพที่ 2.4	การบริหารจัดการสาร	39
แผนภาพที่ 2.5	การดำเนินการสื่อสารรณรงค์และปัจจัยหนุนเสริม	41
แผนภาพที่ 2.6	การสื่อสารตามกระบวนการทัศน์การสื่อสาร เพื่อการพัฒนาชุมชนกระแสทางเลือก	45
แผนภาพที่ 2.7	การดำเนินการสื่อสารรณรงค์แบบมีส่วนร่วม	47
แผนภาพที่ 2.8	การเสริมพลัง	51
แผนภาพที่ 2.9	การเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนกระแสหลัก และทางเลือก	56
แผนภาพที่ 3.1	ขั้นตอนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนแบบผสม	65
แผนภาพที่ 3.2	การวิเคราะห์ชุมชน	70
แผนภาพที่ 3.3	ประเด็นการวิเคราะห์ชุมชน	70
แผนภาพที่ 3.4	แนวทางการวิเคราะห์ชุมชน	73
แผนภาพที่ 3.5	ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	81
แผนภาพที่ 3.6	กลยุทธ์สื่อที่หลากหลาย	84
แผนภาพที่ 3.7	กลยุทธ์สาร	86

แผนภาพที่ 4.1	ที่มาหรือฐานคติที่อยู่เบื้องหลังการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	92
แผนภาพที่ 4.2	ระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของอาร์นสไตน์และข้อวิพากษ์ของไวต์	93
แผนภาพที่ 4.3	การดำเนินงานแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	97
แผนภาพที่ 4.4	แนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	103
แผนภาพที่ 4.5	ขั้นตอนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมปรับจากกาญจนา แก้วเทพ	106
แผนภาพที่ 4.6	เครื่องมือการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วม	108
แผนภาพที่ 5.1	ลักษณะของสื่อบุคคล	124
แผนภาพที่ 5.2	เกณฑ์การจำแนกสื่อบุคคล	126
แผนภาพที่ 5.3	ความสามารถทางการสื่อสารปรับจากกาญจนา แก้วเทพ	128
แผนภาพที่ 5.4	ขั้นตอนการพัฒนาสื่อบุคคล	130
แผนภาพที่ 5.5	การออกแบบกิจกรรมการพัฒนานักสื่อสารการเกษตร	133
แผนภาพที่ 5.6	ประเภทของเครือข่าย	136
แผนภาพที่ 5.7	ลักษณะของเครือข่าย	138
แผนภาพที่ 5.8	โครงสร้างของเครือข่ายปรับจากกาญจนา แก้วเทพ (2552)	139
แผนภาพที่ 5.9	แนวทางการพัฒนาสื่อพื้นบ้าน	152
แผนภาพที่ 5.10	ลักษณะของโนราปรับจาก กาญจนา แก้วเทพ (2548)	152
แผนภาพที่ 5.11	การเสริมพลังให้กับสื่อใหม่	159

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	การคืนข้อมูลให้กับชุมชน บ้านศรีเจริญ ต.เลยวังไสย์ อ.ภูหลวง จ.เลย	1
ภาพที่ 2.1	การประชุมเพื่อระดมสมองกับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ จ.เชียงใหม่	29
ภาพที่ 2.2	ผู้รับนวัตกรรมปรับจากโรเจอร์ส	36
ภาพที่ 3.1	การประชุมเพื่อบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จ.สมุทรสงคราม	57
ภาพที่ 3.2	การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ชุมชนโดยชุมชน	57
ภาพที่ 4.1	ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน	90
ภาพที่ 4.2	ผลการวิเคราะห์ชุมชนผู้สูงอายุโดยชุมชนบ้านสันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่	90
ภาพที่ 5.1	การเสริมพลังชุมชนด้วยการวิเคราะห์สื่อพื้นบ้านของชุมชนชาวไทยพวน ต.เกาะหวาย อ.ปากพลี จ.นครนายก	117
ภาพที่ 5.2	การเสริมพลังชุมชนเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมเองกอ	117
ภาพที่ 6.1	การถ่ายทำสารคดีของเยาวชน	167
ภาพที่ 6.2	การซ่อมการถ่ายทำสารคดีของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ จ.ศรีสะเกษ	167
ปกหน้า	ชุมชนทำแผนที่ชุมชน, การสืบทอดวัฒนธรรมเองกอ, การฝึกอบรมการถ่ายทำวิดีโอ แก่เยาวชนชาติพันธุ์ จ.ศรีสะเกษ	
ปกหลัง	การถ่ายทำวิดีโอของเยาวชน	